

Sanat Eserlerinde Üzüm İmgesinin Evrimi ve Kavramsal Dönüşümünün Analizi

An Analysis of the Evolution and Conceptual Transformation of the Grape Motif in Artworks

Hacer ÖZYANIKOĞLU¹

¹Kapadokya Üniversitesi, Mimarlık, Tasarım ve Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Tasarım Bölümü, Nevşehir, Türkiye

Mehmet Emin
KAHRAMAN²

²Yıldız Teknik Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Sanat Bölümü, İstanbul, Türkiye

Öz

Bu makalede, üzüm motifinin sanat tarihindeki simgesel dönüşümü incelenmiş ve bu motifin farklı dönemlerde kazandığı estetik, dini, ahlaki ve politik anlamlar ortaya konulmuştur. Üzüm, insanlık tarihi boyunca bereket, yaşam ve haz gibi temalarla ilişkilendirilmiş; özellikle Antik Yunan ve Roma sanatında şarap tanrısı Dionysos/Bacchus aracılığıyla mitolojik ve ritüelistik anlamlarla yüklenmiştir. Bu bağlamda üzüm, yalnızca doğal bir unsur değil, aynı zamanda insanın doğayla ve hazla kurduğu ilişkinin simgesi olarak değerlendirilmiştir.

Orta Çağ ve Rönesans dönemlerinde üzüm, Hristiyan ikonografisinde İsa'nın kanını temsil eden şarapla ilişkilendirilerek kutsal bir anlama kavuşturulmuştur. 17. yüzyılda Barok sanatın natüremortlarında ise üzüm, Vanitas geleneği içinde yaşamın geçiciliğini simgeleyen bir unsur olarak betimlenmiştir. Modernizm döneminde geleneksel anlam katmanları sorgulanmış; postmodern ve çağdaş sanat yaklaşımlarında üzüm, doğa, tüketim, iktidar, sömürgecilik ve çevre sorunları bağlamında eleştirel bir simge olarak yeniden yorumlanmıştır. Makale boyunca, üzüm motifinin tarihsel süreç içinde nasıl çok katmanlı anlamlarla donatıldığı ve sanatçılar tarafından farklı dönemlerde nasıl yeniden işlevselleştirildiği gösterilmiştir. Çalışmada, sanat tarihine ilişkin görsel materyaller, ikonografik çözümleme yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. Antik çağdan günümüze uzanan dönemlerde farklı sanat eserlerinden seçilmiş örnekler karşılaştırmalı biçimde incelenmiş, ikonografik ve semiyotik analiz teknikleri aracılığıyla üzüm motifinin anlam dönüşümleri ortaya konulmuştur. Elde edilen veriler, dönemin tarihsel, dini ve sosyo-politik bağlamlarıyla ilişkilendirilerek yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Üzüm, Üzüm motifi, Sanat tarihi, Üzüm sembolizmi

ABSTRACT

This article examines the symbolic transformation of the grape motif in art history and In this article, the symbolic transformation of the grape motif throughout art history has been examined, and the aesthetic, religious, moral, and political meanings it acquired in different periods have been revealed. The grape has been associated with themes such as fertility, life, and pleasure throughout human history; particularly in Ancient Greek and Roman art, it was imbued with mythological and ritualistic meanings through the figure of the wine god Dionysus (Bacchus in Roman mythology). In this context, the grape was regarded not merely as a natural element, but also as a symbol of humanity's relationship with nature and pleasure.

During the Middle Ages and the Renaissance, the grape was linked to the wine symbolizing the blood of Christ in Christian iconography, thus being endowed with sacred significance. In the 17th century, within the still life paintings of the Baroque period, the grape was depicted as a symbol of the transience of life, in line with the Vanitas tradition. In the modernist period, traditional layers of meaning were questioned; in postmodern and contemporary art approaches, the grape has been reinterpreted as a critical symbol within the contexts of nature, consumption, power, colonialism, and environmental issues. The study employs an iconographic analysis of visual materials drawn from art history. Selected works from antiquity to the present are examined comparatively, and the symbolic transformations of the grape motif are revealed through iconographic and semiotic methods. The findings are interpreted in connection with the historical, religious, and socio-political contexts of each period. In doing so, the article demonstrates how the grape motif has been imbued with multilayered meanings throughout history and how artists have continually refunctionalized it across different eras.

Keywords: Grape, Grape imagery, Art history, Grape symbolism

Geliş Tarihi/Received 07.07.2025
Kabul Tarihi/Accepted 12.09.2025
Yayın Tarihi/Publication Date 30.09.2025

Sorumlu Yazar/Corresponding author:

Hacer ÖZYANIKOĞLU

E-mail: hacerozyanikogluu@gmail.com

Cite this article: Özyanikoğlu, H., & Kahraman, M. E. (2025). An Analysis of the Evolution and Conceptual Transformation of the Grape Motif in Artworks. *Gastro-World*, 5, 35-45.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Giriş

Üzüm (*Vitis vinifera* L.), insanlık tarihinin en eski kültüre alınmış meyve bitkilerinden biri olup yalnızca tarımsal değil, aynı zamanda kültürel ve simgesel açıdan da önemli bir yere sahiptir. Arkeolojik bulgular, üzüm yetiştiriciliğinin M.Ö. 6000 yıllarına kadar uzandığını ve özellikle Güney Kafkasya, Mezopotamya ve Anadolu bölgelerinde geliştiğini göstermektedir (This vd., 2006, ss. 511–519). Tarih boyunca üzüm, farklı uygarlıklarda bereket, yaşam, haz ve kutsallık gibi çeşitli anlamlarla ilişkilendirilmiştir.

Bu çalışmanın çıkış noktası, üzüm motifinin sanat tarihinde çok katmanlı simgesel dönüşümünün henüz bütüncül bir yaklaşımla ele alınmamış olmasıdır. Literatürde üzümün tarımsal, ekonomik ve biyolojik boyutuna ilişkin pek çok araştırma bulunmasına rağmen (Çalkan Sağlam ve Sağlam, 2018), sanat tarihindeki temsillerine dair çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Özellikle Antik dönemden günümüze kadar üzümün sanat eserlerindeki ikonografik yolculuğu, farklı dönemlerin dini, estetik ve politik bağamlarıyla ilişkilendirilerek yeterince analiz edilmemiştir. Bu bağlamda, çalışma üzüm motifinin tarihsel süreç içindeki çok katmanlı dönüşümünü inceleyerek literatürdeki önemli bir boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır.

Araştırmanın önemi, üzümün yalnızca bir tarımsal ürün değil, aynı zamanda insanlık tarihinin farklı dönemlerinde kültürel kimlik, inanç ve ideolojik anlamlar taşıyan bir simge olduğunu ortaya koymasından kaynaklanmaktadır. Böylelikle sanat tarihi disiplini içinde ikonografik ve semiyotik çözümleme yöntemleri kullanılarak yapılan bu inceleme, üzüm motifinin tarihsel bağamlarla nasıl yeniden işlevselleştirildiğini göstermeyi hedeflemektedir.

Kavramsal Çerçeve

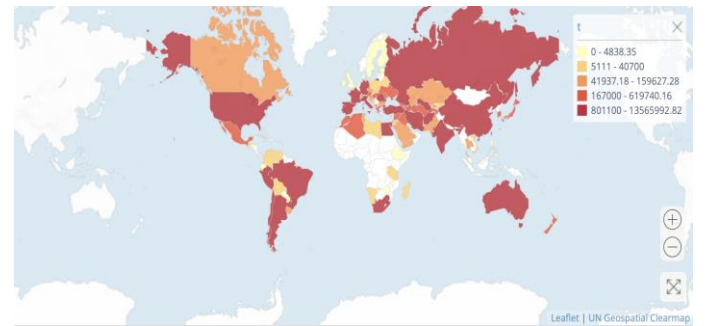
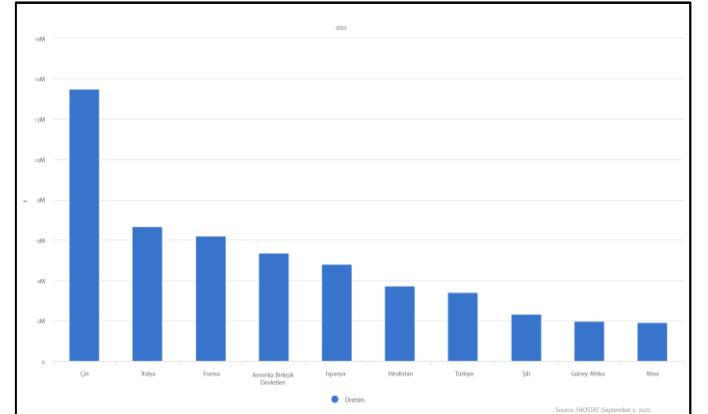
Üzüm hem sofralık meyve olarak hem de şarap, sirke, pekmez gibi türev ürünlerin hammaddesi olarak değerlendirilmektedir. Biyolojik olarak, üzüm bitkisi çok yıllık bir asma formunda olup, tırmanıcı özellikleri ile karakterizedir. Üzüm türleri arasında en yaygın olarak yetiştirilen *Vitis vinifera*, genetik çeşitlilik açısından zengin bir türdür. Bu çeşitlilik, farklı iklim koşullarına uyum sağlamasına, aroma profillerinde ve kullanım amaçlarında büyük farklılıklar oluşmasına olanak tanımaktadır (Çalkan Sağlam ve Sağlam, 2018, ss. 45-58). Üzüm taneleri; su, şeker, vitaminler ve antioksidan maddeler bakımından zengin bir içerik sunmaktadır. Özellikle fenolik bileşikler açısından zengin olması, üzüme hem besin değerini hem de uzun yıllar boyunca sağlıklı ilişkilendirilen bir anlam

kazandırmaktadır. Bugün dünya genelinde üzüm üretimi hem ekonomik hem de kültürel açıdan stratejik bir sektör olarak önem taşımaktadır. Uluslararası bağcılık ve şarapçılık organizasyonları, üzüm üretiminde çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir tarım uygulamalarının geliştirilmesi için çalışmalar yürütmektedir. Üzümün tarımsal önemi kadar, sanatta, dini ritüellerde ve halk kültüründe de güçlü bir sembol olarak varlığını sürdürmesi, bu bitkinin insanlık tarihi ile olan derin bağını bir kez daha göstermektedir (Akşit, 1981, s. 160).

2023 yılı itibarıyla, dünya genelinde üzüm üretimi yaklaşık 74.9 milyon ton olarak gerçekleşmiştir (Food and Agriculture Organization Corporate Statistical Database [FAOSTAT], 2023). Aşağıda, 2023 yılına ait en büyük üzüm üreticisi ülkeler ve üretim miktarları yer almaktadır:

Grafik 1.

2023 yılına ait üzüm üretimi verilerinin ülke bazında sıralaması

Kaynak: Food and Agriculture Organization Corporate Statistical Database [FAOSTAT], 2023.

Üzüm yalnızca bir tarım ürünü olarak değil aynı zamanda insanlık tarihinin birçok döneminde ve kültüründe farklı anlam kapılarına açılan bir bitkidir. Toplamlar tarih boyunca kültürlerini oluşturmak ve devam ettirmek için çeşitli arayışlara girmişlerdir. Din, etnik köken, mit, rastlantısallık, coğrafya gibi çeşitli etkenler nesnelerin- kavramların

anlamsallığını geliştirir ve derinliğini artırır. Üzüm de coğrafya veya tarihi bir periyod aramaksızın tarih çizgisinde kendine yeni anlamlar yaratarak yer bulmaktadır (Akşit, 1981, s. 160).

Yöntem

Bu araştırma, üzüm motifinin sanat tarihi boyunca geçirdiği simgesel dönüşümü incelemek amacıyla nitel içerik analizi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Nitel içerik analizi, kültürel göstergelerin tarihsel süreç içerisindeki çok katmanlı anlamlarını açığa çıkarmada sıkça kullanılan bir yaklaşım olup, bu çalışmada ikonografik ve semiyotik çözümleme teknikleriyle birlikte uygulanmıştır. Çalışmada doğrudan sanat eserlerinin görsel çözümlemesine gidilmemiş, bunun yerine sanat tarihi, ikonografi ve sembolik analiz literatürüne dayalı ikincil kaynaklar incelenmiştir. Araştırmaya, Antik Çağ'dan günümüze kadar üzüm motifini konu alan akademik yayınlar, ikonografik incelemeler, sanat tarihi monografileri ve hakemli dergilerde yayımlanan makaleler dahil edilmiştir. Buna karşılık, akademik niteliği bulunmayan popüler yayınlar ile yalnızca tarımsal üretim odaklı çalışmalar kapsam dışında bırakılmıştır. Bu ölçütler, araştırmanın sanat tarihsel bağlamda odaklanmasını sağlamış ve kapsamın sınırlarını belirlemiştir. Seçilen kaynaklar, dönemsel ve tematik sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. Mitolojik anlatılar, Hristiyan ikonografisi, Barok natürmortlar ve modern/postmodern sanat pratikleri üzerine yapılan incelemeler, ikonografik çözümleme (Panofsky, 2018) ve semiyotik analiz (Eco, 2025) yöntemleri aracılığıyla değerlendirilmiştir. Bu yöntemsel çerçeve, üzüm motifinin her dönemde kazandığı estetik, dini, ahlaki ve politik anlamların ortaya çıkarılmasını mümkün kılmıştır.

Araştırmanın güvenilirliği, farklı dönemlere ait kaynakların karşılaştırmalı analiziyle sağlanmıştır. Bulgular, literatürdeki benzer çalışmalarla tutarlılık açısından kontrol edilmiş; yöntem ve veri seçimi süreçlerinin ayrıntılı biçimde açıklanmasıyla araştırmanın şeffaflığı güçlendirilmiştir. Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik, araştırmacının yorumlarının metodolojik temellere dayanması ve literatürle desteklenmesiyle sağlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Bulgular

Dünya Kültüründe Üzümün Temsilleri

Antik çağlardan günümüze kadar uzanan süreçte üzüm; bereket, yaşam, ölüm, yeniden doğuş ve kutsallık gibi temaların, insanın varlık arayışında yüzleştiği yaşamsal

döngünün taşıyıcısı olarak karşımıza çıkarılmıştır. Bu yönüyle üzüm hem günlük yaşamda hem de dini ritüellerde ve sanatsal anlatılarda kendine güçlü bir dil oluşturulmuştur.

Üzüm ve onun işlenmiş hali olan şarap, özellikle Antik Yunan ve Roma uygarlıklarında tanrısal bir anlam taşınmıştır. Üzüm ve şarap, Antik Yunan uygarlığında özellikle tanrı Dionysos ile özdeşleştirilmiştir. Dionysos, şarabın, eğlencenin, coşkunun ve doğurganlığın tanrısı olarak kabul edilmiştir. Ona adanan şenliklerde (Dionysia), üzüm ve şarap hem törensel hem de sembolik bir rol üstlenilmiştir. Bu tanrı, yalnızca içki ve neşe ile ilişkilendirilmemiştir, aynı zamanda doğanın döngüsel yenilenmesini ve insan ruhunun özgürleşmesini temsil eden mistik bir figür olarak da yorumlanmıştır. Dionysos'un kültü, özellikle bağbozumu zamanlarında gerçekleştirilen törenlerle doğanın bereketini kutsamak amacıyla icra edilmiştir (Erhat, 1996, s. 85-90).

Dionysos kültü Hititler'den Lidyalılar'a, daha sonra Girit'e ve oradan Yunan medeniyetine geçirilmiştir. Zeus'un oğlu Dionysos, önceleri tabiat mahsullerinin, sonraları üzüm bağlarının koruyucusu ve şarabı icat eden kişi olarak kabul edilmiştir. Arkaik buluntulara bakıldığında anlatılarda kutlanmakta olan bağ bozumu eğlenceleri ve Dionysos'un Anadolu'dan geldiği tarihçiler tarafından kabul edilmiştir (Çalkan Sağlam ve Sağlam, 2018, ss. 45-58). Antik dönem sikkeleri bu tezi destekler nitelikte bulunmuştur. Karia, Tenedos, Soli sikkelerine bakıldığında ön yüzünde Dionysos olan paraların arka yüzlerinde de üzüm salkımı, asma gibi semboller yerleştirilmiştir (Erhan vd., 2008, s. 139).

Antik Yunan medeniyetinden etkilenen Roma İmparatorluğu, bu kültürü büyük ölçüde benimsenmiştir ve kendi inanç sistemine uyarlanmıştır. Roma aristokrasisi, Yunan kültürünü estetik ve entelektüel açıdan son derece etkileyici bulunmuştur. Özellikle felsefe, mimari, şiir, heykel ve tiyatro alanlarında Yunanların ulaştığı düzey Roma'da büyük hayranlık uyandırmıştır. M.Ö. 2. yüzyılda Yunan kent devletlerini ve Helenistik krallıkları fethettikçe, bu topraklarda yerleşik olan yüksek kültürel birikimle doğrudan temas kurulmuştur. Çünkü genellikle işlevsel davranan ve farklı kültürel unsurlar kendine uyarlanmıştır. Yunan tanrıları kendi tanrılarıyla özdeşleştirilerek (örneğin Zeus - Jüpiter) hem yerli halklar yabancılaştırılmadan hem de kendi inanç sistemi güçlendirilerek bir tür dinsel sentez oluşturulmuştur. Zeus gibi başka bir Roma tanrısı olan Bacchus, doğrudan Dionysos'un karşılığı olarak kullanılmıştır. Bacchus doğanın süregelen döngüsel yapısıyla ve insanın doğayla kurduğu ruhani bağın bir temsili olarak betimlenmiştir (Erhat, 1996, ss. 85-90). Ve başlangıçta şarap tanrısı iken zamanla ilahi bir kurtarıcıya dönüştürülmüştür. Hristiyanlığın Anadolu'da yayılışı ile

Bacchus'ün varlığı ve sembolleri Hristiyanlık öğretisinde de kabul edilmiştir. Hz. İsa'nın kendini asma, kanını da şarap olarak tasvir etmesi nedeniyle asma figürü Hristiyanlık inancında insan yaşantısının içinde sıkça kullanılmıştır. Böylece şarap Hristiyan kültürü ve ayinlerinin ayrılmaz kutsal parçası haline getirilmiştir (Akurgal, 1997, s. 187). Ayrıca Son Akşam Yemeği'nde İsa'nın şarabı kendi kanı olarak sunması, üzüm ve şarabın anlamı pekiştirilmiştir. "Sonra eline ekmek aldı, şükredip ekmeği böldü ve onlara verdi. *"Bu sizin uğrunuza feda edilen bedenimdir. Beni anmak için böyle yapın"* dedi. Aynı şekilde, yemekten sonra kâseyi alıp şöyle dedi: *"Bu kâse, sizin uğrunuza akıtılan kanımla gerçekleşen yeni antlaşmadır."* (Luka 22:19–20, Kutsal Kitap).

Üzümün kendi içinde bir anlam ifade ettiği bir diğer medeniyet Hint medeniyetidir. Hindistan'da üzüm ve şarap kültürü, tarih boyunca varlık göstermiştir. Antik metinlerde ve arkeolojik buluntularda, üzümün ve şarabın Hindistan'da uzun bir geçmişe sahip olduğu görülmüştür. Özellikle "soma" adı verilen kutsal bir içecek, ritüellerde önemli bir yer tutmuştur. Bazı araştırmacılar, soma'nın fermante edilmiş bitkisel bir içecek olduğunu ve şarapla benzerlikler taşıdığı öne sürülmüştür. Rig Veda'nın 9. KİTABI, Soma'yı anlatan 114 ilahi içerilmiştir. Soma, çeşitli şekillerde bulunan tanrılar tarafından içilen bir ölümsüzlük iksiri olarak kullanılmıştır (Rigveda, 2008, s. 8: 48).

Türk kültüründe önemli bir yere sahip olan üzümün bitkisi asma, içkisi şarap olarak kültleştirilmiştir. Bununla birlikte üzümünden yapılan pestil, sirke, pekmez, koftur, orcik gibi çeşitli şekillerde de tüketilmiştir. Bunlarla birlikte evlat sahibi olmak için halk arasında hazırlanan bitkisel ilaçlarda da kullanılmıştır. Düğün günlerinde saçı olarak kullanılması, bolluk ve bereketin sembolü olarak yorumlanmıştır. Türk kültüründe dile de oldukça yansıtılmıştır. "Üzümün çöpü, armudun sapı.", "Üzüm çekirdeğinden pekmez çıkartmak", "Üzümünü ye de bağını sorma" gibi atasözü ve deyimler kullanılmıştır (Şenocak, 2008, s. 170). Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde, asma yaprağı ve üzüm salkımı motiflerine mimari bezemelerde sıkça rastlanmıştır. Bu figürler, cami, medrese ve türbe gibi yapıların taş ve çini süslemelerinde estetik bir unsur olarak yerleştirilmiştir.

Dünyanın Yedi Harikası arasında yer alan Babil'in Asma Bahçeleri, antik Mezopotamya'nın kalbinde, Fırat Nehri kıyısında konumlanmış ve çağlar boyunca hayranlık uyandıran bir yapı olarak kendine yer bulmuştur. Genellikle, Babil Kralı II. Nebukadnezar'ın Medli eşi Amytis için bu bahçeler M.Ö. 6. yüzyılda inşa ettirilmiştir. Amytis'in yeşil ve dağlık yurduna duyduğu özlemi gidermek amacıyla inşa ettirilmiştir. Bu yönüyle hem mimari hem de duygusal bir

anlam taşınmıştır. Ancak klasik kaynaklarda bahçeler efsanevi Asur Kraliçesi Semiramis'e atfedilmiştir. Bu durum, yapının tarihî kökeni hakkında farklı rivayetlerin ortaya çıkmasına neden olunmuştur. Özellikle Semiramis'in tarihsel kişiliği, Asur kraliyet tarihinde önemli bir figür olan Sammu-ramat'a dayandırılmıştır. Bazı araştırmacılar, onun oğlunun reşit olmadığı dönemde krallığı fiilen yönettiğini ve bu nedenle "Semiramis Efsanesi"nin doğurulduğu belirtilmiştir (Aydoğan, 2018, ss. 1-18). Bahçeler, yalnızca mitolojik ve siyasi figürlerle ilişkilendirilmemiştir, aynı zamanda ileri mühendislik çözümleriyle de tanınmıştır. Diodorus Siculus gibi antik yazarlar, bahçelerin teraslar halinde inşa edildiğini ve sulamanın bir tür mekanik sistemle, Fırat Nehri'nden yukarı taşınarak sağlandığını aktarmıştır (Konyar, 2001, ss. 46-54).

Sanatta Üzüm

Antik Dönem ve Orta Çağ Sanatında Üzüm Tasvirleri

Sanat tarihi perspektifinde üzüm teması, antik dönemlerde üzüm salkımı, asma yaprağı, şarap testileri, kırbaçlı asmalar gibi öğeler, Dionysos'un ya da onun etkisinin temsilcisi olarak yer almıştır. Örneğin; Yunan vazolarında, Dionysos genellikle başında asma yapraklarından taç, elinde şarap kadehi ya da thyrsos (asmalı değnek) ile betimlenmiştir. Yanında çoğu zaman satirler (yarı insan-yarı keçi varlıklar) ve menadlar (çılgin kadın takipçileri) üzüm toplarken, dans ederken veya şarap içerken resmedilmiştir. Roma dönemine ait mozaiklerde mevsimleri temsil eden figürlerin yanında üzüm salkımları görülmüştür. Pompeii gibi şehirlerdeki duvar resimlerinde, üzüm bağları ve bağbozumu sahneleri günlük hayatla iç içe betimlenmiştir.

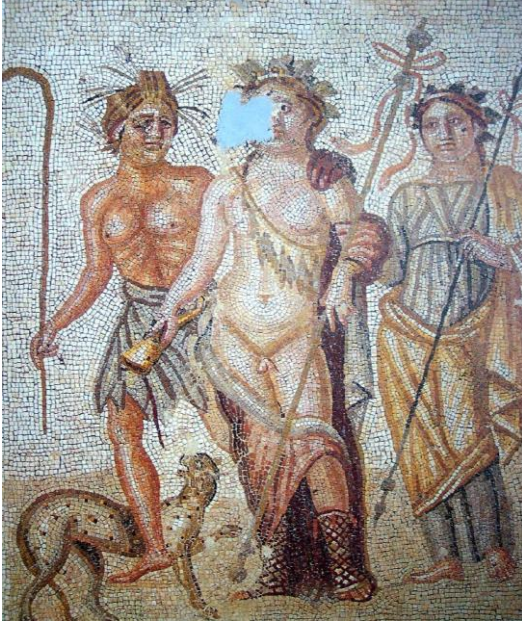
Dionysos'un Düğünü temasıyla Antik Yunan'da yapılan, MÖ 405 – 385 tarihlenen Kırmızı Figür Teknikli Apulia Volütlü Krateri, Toledo Müzesi'nde sergilenmektedir. Vazonun yüzeyinde betimlenen sahne, Dionysos'un çevresinde gelişen şenlikli bir bağbozumu ya da Bacchic alayı sahnesi olarak yorumlanmıştır. Ortada oturan figürün Dionysos olduğu düşünülmüştür, çünkü elinde şarap kabı (kantharos) ve başında asma yapraklarından taç bulunmuştur. Dionysos'un etrafında menadlar (kadın takipçileri) ve satirler (yarı insan-yarı keçi varlıklar) dans ederken, müzik çalarken ve neşeyle bağbozumunu kutlarken tasvir edilmiştir. Üst kısımlarda üzüm salkımları ve asmalar dikkat çekmiştir.

Üzüm teması yalnızca görsel bir süsleme olarak değil, dini ve mitolojik anlamlar içeren bir bağlam olarak ön plana çıkarılmıştır. Antakya kazıları sırasında ele geçirilen

mozaikler arasında da tanrı Dionysos figürlerine rastlanmıştır. Dionysos ve Eşlikçileri (M.S. 2. yy), Sarhoş Dionysos (M.S. 2. yy), Bağbozumu Mozaïği (M.S. 5–6. yy) gibi çeşitli sahneler betimlenmiştir (Görsel 1, Görsel 2, Görsel 3) (Yamaç, 2008, ss. 337–345).

Görsel 1.

Dionysos ve Eşlikçileri

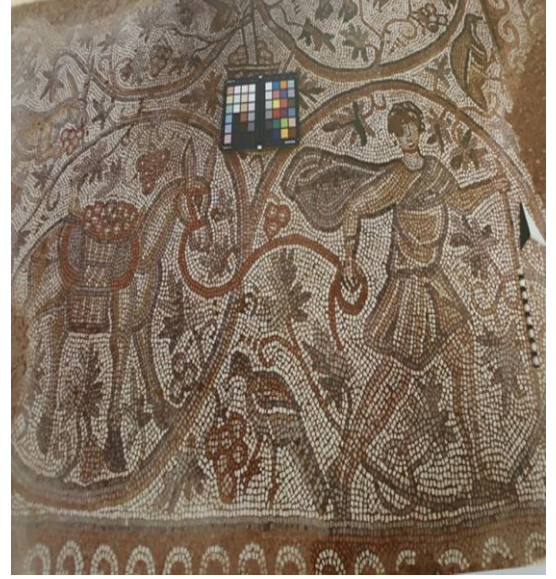
Görsel 2.

Sarhoş Dionysos

Görsel 3.

Bağbozumu Mozaïği

M.Ö. 2000'li yıllarda Anadolu'da büyük bir uygarlık kuran Hititler, yalnızca askeri ve politik güçleriyle değil, aynı zamanda tarım ve özellikle bağcılığa verdikleri önemle de dikkat çekmiştir. Hititlerin yaşadığı coğrafya, üzüm yetiştiriciliği açısından oldukça verimli olup, bu durum onların kültürel yapısında da kendini göstermiştir (Şener ve İlhan, 2024, ss. 45-58). Konya-Ereğli'de yer alan İvriz Kaya Kabartması, Hititlerde bağcılığın yalnızca tarımsal değil, aynı zamanda dinsel sembolizm açısından da değerlendirildiğini anlatmaktadır. Kabartmada kral Tarhunza'nın elinde üzüm salkımı taşımış olması, şarabın kutsal bir simge olarak kullanıldığını kanıtlamıştır (Maner ve Kuruçayırılı, 2018, ss. 785-802). Bu tür figüratif temsiller, Hitit sanatının da tarımsal üretimle nasıl iç içe geçirildiğini göstermiştir (Görsel 4).

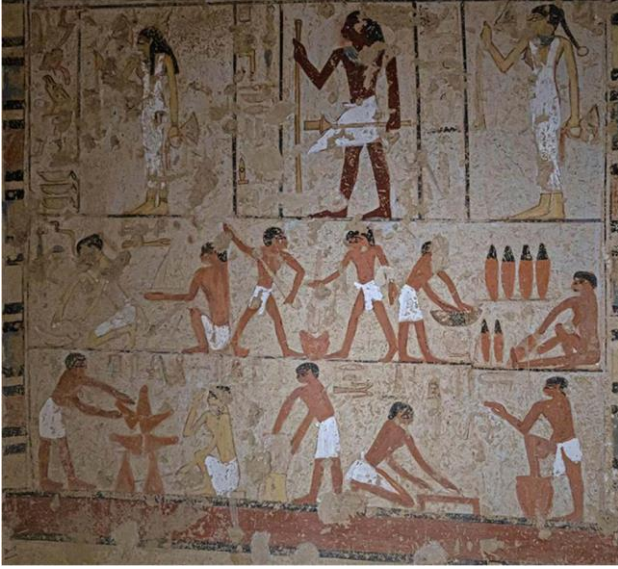
Görsel 4.

İvriz Kaya Kabartması

Görsel 5.

Şarap üretimi aşamaları

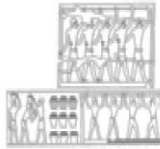

Tasir edilen sahnede şarap üretim ve depolaması 4 ana aşamayı içerir:

1. Üzüm toplamak

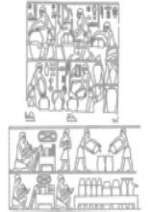
2. Üzümleri bir fıçıda ezmek (şarap ayak presi)

3. Şarap presinde presinde meyve suyu çıkarma (sarabın el ile preslenmesi)

4. Şarap kavanozlarının doldurulması ve saklanması

Antik Mısır'da üzüm, asma ve şarap, hem günlük yaşamda hem de dini ritüellerde önemli bir yere sahip olmuştur. Bu durum, dönemin sanatı ve mimarisine de açık bir biçimde yansıtılmıştır. Mezar taşlarında yer alan sahnelerde, şarap üretiminin tüm aşamaları detaylı biçimde betimlenmiştir. Özellikle M.Ö. 5. Hanedanlık dönemine tarihlenen Saqqara'daki yüksek rütbeli yönetici Ty'nin 5. Hanedanlık mezarında, üzüm hasadı (bkz. Görsel 5), üzümlerin ayakla ezilmesi, mayalanması ve testilere

doldurulması gibi işlemler resmedilmiştir (Mohamed Abdelhakim ve Walaa, 2016, ss. 407-408).

Bu sahnelerde hem üzümün tarımsal üretimdeki yeri hem de şarabın dinsel ve sosyal işlevi ortaya konulmuştur. Antik Mısır toplumunda şarap, sadece elit sınıfa ait bir lüks tüketim maddesi değil, aynı zamanda tanrılara sunulan kutsal bir içecek olarak kabul edilmiştir. Özellikle güneş tanrısı Ra ve bereket tanrıçası Hathor gibi önemli ilahlara sunulan adaklar arasında yer almıştır. Bu içkiler, ölümler kültüründe de merkezi bir rol üstlenmiştir. Firavun mezarlarında ve soylu kişilere ait gömütlerde bulunan şarap testileri, ölünün öte dünyada da aynı yaşam standardına sahip olacağına duyulan inancı yansıtmıştır (Freeman, 2006, ss. 133-134). Şarap, ölümden sonraki yaşamda tüketilmek üzere hazırlanmış ve mezara bırakılan eşyalardan biri olmuştur. Ayrıca, arkeolojik kazılarda elde edilen buluntular, Mısırlılar tarafından şarap üretiminde oldukça gelişmiş yöntemlerin kullanıldığına işaret etmiştir. Tell el-Amarna ve Abydos bölgelerinde yapılan kazılarda bulunan seramik kaplar üzerinde, şarabın üretildiği yıl, bağın yeri ve hatta üreticinin adı gibi bilgilerin yazıldığı etiketlemelere rastlanmıştır (Egyptian Museum, 2025).

Orta Çağ sanatında Hristiyanlık öğretisinin ve Antik Yunan geleneğinin etkileri sürdürülmüştür. İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen, MS ikinci yüzyıla tarihlendirilen Tanrıça Tykhe Heykeli, geleneğin sürdürüldüğünü açıkça göstermiştir. Okeanos'un kızı olan tanrıça Tykhe, Roma mitolojisinde "Fortuna" adıyla var edilmiştir. Şans, kader ve talih ile ilişkilendirilen bu tanrıça, diğer Yunan tanrıları gibi her şeye hâkim bir tanrı olarak değil, rastlantısal, tesadüfi, öngörülemez bir varlık olarak bilinmiştir. Genellikle elinde bir bereket boynuzu, çocuk veya üzüm/asma yaprakları ile betimlenmiştir (Algün, 2016, ss. 71-76). Santa Costanza Kilisesi'nin mozaik süslemelerine bakıldığında, paganizm ve erken Hristiyan dönemin etkilerinin yansıdığı görülmüştür. Tavan mozaiklerinde üzüm hasadı, sepetlerin içinde ve asma yaprakları ile bir arada olan üzüm salkımları ile tasvir edilmiştir. Mozaiklerde Dionysos ile ilgili antik bir anlatı sunulmuş olsa da Hristiyan bakış açısıyla, İsa'nın kanı ve ayin sırasında içilen şarapların hazırlık süreci olarak anlamlandırılmıştır. Bununla birlikte, yine aynı kilisede bulunan lahitlerin üzerindeki kabartmalarda da asmalar ve üzüm yaprakları kullanılmıştır.

Onlar yemek yerken İsa tarafından ekmek alınmış ve kutsanmıştır. Sonra parçalara bölünerek öğrencilere verilmiştir. "Alın ve yiye, bedenimdir bu" denmiştir. Ardından bir kadeh alınmış, teşekkür edildikten sonra öğrencilere sunulmuştur. "Bundan hepiniz için" denmiştir. "Çünkü bu birçoklarını kapsayan –günahların bağışlanması

için akıtılan– ‘antlaşma kanımıdır.’ İşte size bildirilmiştir: Bundan böyle bağın bu ürününden içilmeyecektir; Babam’ın hükümrانlığında sizlerle birlikte tazesinden içileceği güne dek” (Markos 14:22-26; Luka 22:15-20; Korintoslular 11:23-25).

Son Akşam Yemeği’nde İsa’nın havarilerine, masada bulunan kadehin içindeki şarabın kendi kanı olduğunu söylemesinden dolayı “Antakya Kadehi” olarak da bilinen kutsal kâsenin üzerinde de İsa ve havarileri ile asma ve üzüm kabartmaları betimlenmiştir.

Bu bağlamda, şarap ayiniyle birleşerek üzüm, fedakârlığın ve kutsal yaşamın simgesi hâline getirilmiştir. Gotik dönem vitraylarında ya da altar panolarında üzüm asması, sıklıkla cennet tasvirlerinin parçası olarak resmedilmiştir. Orta Çağ’a tarihlenen (8-9. yy) Üzümlü Kilise, Nevşehir’in Ürgüp ilçesinin Uçhisar kasabasında konumlandırılmıştır. Üzümlü Kilise’nin tavanında yer alan haç motifinin etrafında üzüm salkımları ve asma yaprakları kullanılmıştır (Algün, 2016, ss. 71-76).

Batı Sanatında Üzüm Tasvirleri

Batı sanatında üzüm ve asma tasvirleri, antik dönemden gelen geleneksel yaklaşımı taşımıştır. Rönesans’la birlikte doğaya dönüş anlayışı çerçevesinde üzüm, natürmort türünün vazgeçilmez bir ögesi haline getirilmiştir. Michelangelo’nun 1496–1497 yıllarında Roma’da yaptığı “Bacchus” heykeli, sanatçının kariyerinin erken dönemine ait olsa da onun estetik anlayışı ve dönemin mitolojik sembollerine yaklaşımı etkileyici biçimde ortaya koymuştur. Eserde, Roma mitolojisinde şarap ve coşkunun tanrısı olan Bacchus, alışılmış idealize edilmiş tanrısal formların aksine, sarhoş ve sendeleyeen bir pozisyonda betimlenmiştir. Heykelde Bacchus’un sol elinde bir kadeh, sağ elinde ise bir üzüm salkımı yer almıştır. Vücudunun hafifçe yana kayması, gözlerinin boşluğa bakışı ve neredeyse düşecekmiş gibi olan dengesiz duruşu, onun şarabın keyfiyle sarhoş olduğu açıkça gösterilmiştir. Bu duruş, Rönesans’ın akıl ve düzen kavramlarıyla uyumlu klasik tanrı tasvirlerinden farklı olarak, bedensel hazza ve dünyevi zaafırlara açık bir tanrı figürü olarak sunulmuştur (Lieberman, 2001, s. 65–74). Michelangelo tarafından burada yalnızca bir mitolojik figür canlandırılmakla kalmamış; aynı zamanda insan doğasının zayıflıklarına ve arzularına olan eğilimine dair simgesel bir anlatım da ortaya konulmuştur. Heykelde yer alan üzüm salkımı ve şarap kadehi, bu hazların hem maddi hem de metaforik boyutunu temsil etmiştir.

1576–1577 yılları arasında İtalyan sanatçı Jacopo Tintoretto tarafından yapılan *Bacchus, Venüs ve Ariadne*,

Venedik’teki Doge Sarayı’ndaki Sala dell’Anticollégio’da bulunan yağlıboya bir tablo olarak sergilenmiştir (Görsel 6) (Web Gallery of Art, 2025). *Bacchus, Venüs ve Ariadne*’de Bacchus, asma yapraklarından oluşan bir çelenk takarak ve üzüm tutarak denizden çıkarılmıştır. Ariadne’ye âşık olmuş ve ona başının üzerinde tuttuğu bir ‘yıldız tacı’ sunulmuştur. Efsaneye göre, Ariadne’nin ölümünden sonra (ölümsüz olarak), yıldızlı tacı gerçekten de yıldızların arasına yerleştirilmiştir. Bu yüzden takımıyıldız bazen Ariadne’nin Tacı olarak adlandırılmıştır. Daha yaygın olarak Corona Borealis takımıyıldızı (Kuzey Tacı) olarak bilinmiştir. Ariadne bazen denizde doğan ve ilahi lütufla süslenmiş Venedik’i sembolize eden bir figür olarak yorumlanmıştır (Lucas, 1978, ss. 25–47).

Görsel 6.

Bacchus, Venüs ve Ariadne, Jacopo Tintoretto

İtalyan Barok ustalarından Caravaggio tarafından 1596 yılında Kardinal Del Monte’nin siparişi üzerine 95 cm x 85 cm boyutlarında tuval üzerine yağlıboya tekniği ile yapılmış olan *Bacchus* tablosu (Görsel 7) üzümün hem dünyevi hazlarla hem de çürüme ve fanilikle olan bağlantısını ortaya koymaktadır (Atasoy ve Tükel, 2025, s. 7). Günümüzde Floransa’da bulunan Uffizi Gallery’de sergilenmektedir. Caravaggio, bu eserinde idealize edilmiş tanrısal güzelliğin aksine, gerçekçi ve insana özgü bir Bacchus tasviri sunmaktadır. Bu natüralist yaklaşım, onun sanata bakış açısını ve Barok dönemdeki yenilikçi tarzını yansıtmaktadır. Ayrıca, Caravaggio’nun tablolarında sıkça görülen ılık ve gölge kontrastı (chiaroscuro) bu eserde de güçlü bir şekilde kullanılmaktadır. Del Monte, Roma’daki önemli bir sanat hamisi ve Caravaggio’yu koruyup destekleyen kişilerden biridir. Bu bağlamda tablonun aristokrat eğlence kültürüne hitap eden bir eser olduğu düşünülebilir.

Görsel 7.

Bacchus, Caravaggio

Modern ve Çağdaş Sanatta Üzüm Temasının Kullanımı

Modern ve çağdaş sanat, geleneksel sembolleri yeniden yorumlar ve izleyiciyle farklı katmanlarda iletişim kurar. Bu bağlamda üzüm motifi, tarihsel bağlamının ötesine geçerek yeni anlamlara bürünmektedir. Klasik sanatta bolluk, bereket ve şarapla özdeşleşen üzüm, modern sanatçılar için biçimsel bir araç ya da kültürel bir eleştiri konusu hâline gelmektedir. 20. yüzyıl sanatına yön veren sanatçılardan biri olan Pablo Picasso, 1912 tarihli *Violin and Grapes* (Görsel 8) adlı eserinde üzüm motifini Kübist bir yaklaşımla yeniden kurgulamıştır. Eser, Picasso'nun gerçekliği parçalara ayırarak çoklu bakış açılarıyla yeniden yapılandığı erken Kübist dönemine aittir. Burada üzüm, yalnızca doğal bir obje değil; mekân, biçim ve temsilin kırıldığı bir düzlemde yeni bir estetik kodun parçası hâline gelmiştir. Eserdeki nesneler tanınmaz hâle gelirken, izleyici üzüm salkımını ancak sembolik çağrışımlarla ayırt edebilmektedir. Bu durum, Picasso'nun natürmorta yüklediği yapı sökücü tavrın bir göstergesidir (Metropolitan Museum of Art; 15 Mayıs 2025).

Görsel 8.

Violin and Grapes, Pablo Picasso

Roy Lichtenstein, 1970'li yıllarda Pop Art akımı içinde ürettiği *Grapes* adlı eser serisinde üzüm temasına grafiksel öğelerle yeni bir yaklaşım getirmektedir. Eserlerinde reklam estetiğini ve endüstriyel üretim dilini kullanan sanatçı, geleneksel natürmortları karikatürist bir dille yeniden üretmektedir. Kompozisyonlarında kullandığı siyah konturlar ve sınırlı renk paleti, modern çağın görsel dilini sanat alanına taşıırken; üzüm gibi klasik bir sembol, tüketime, tekrara ve stilizasyona maruz bırakılarak yeni bir anlam kazanmıştır. Dolayısıyla Lichtenstein, sanat ve kitle kültürü arasındaki sınırları silikleştirmiştir (Sotheby's, 2025).

Andy Warhol da üzüm temasına Pop Art içinde eğilen bir diğer sanatçıdır. Warhol'un *Grapes* (1979) serisi (Görsel 9), parlak renkler, yüzeysel katmanlar ve çoğaltılabilirlik ilkeleriyle klasik natürmortları çağdaş bir bağlama oturtmaktadır. Warhol, üzümleri estetik birer nesne olarak ele alırken, aynı zamanda şarap ve bolluk gibi sembolik çağrışımları da tüketim kültürü ekseninde yeniden anlamlandırmıştır. Warhol'un baskı tekniği, tekilliği ortadan kaldırır ve üzüm imgesini popüler ikonografiyle eş düzeye getirmiştir. Bu yaklaşım, kutsal veya geleneksel sembollerin günümüz görsel kültürü içinde nasıl evrildiğine dair güçlü bir eleştiri olarak kabul edilebilir.

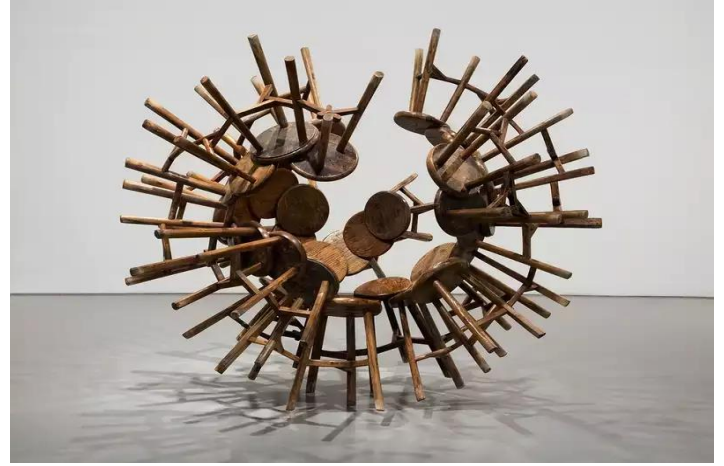
Görsel 9.

Grapes, Andy Warhol

Çağdaş sanatın politik ve kavramsal katmanlarını görünür kılan sanatçılardan Ai Weiwei, 2010 tarihli *Grapes* (Görsel 10) adlı yerleştirmesinde gelenek ile modernlik arasındaki gerilimi sorgulamaktadır. Eser, Qing Hanedanı'ndan kalma ahşap taburelerin birleşimiyle oluşmuş bir üzüm salkımını andırmaktadır. Burada üzüm yalnızca bir form değil, aynı zamanda kolektif bir hafıza nesnesidir. Weiwei, bu çalışmasıyla Çin'in geleneksel değerlerinin modern dünya içinde nasıl dönüştüğüne, kimliğin nasıl yeniden yapılandığına dair sorular sormaktadır. Taburelerin formları üzüm gibi çoğalırken, işlevlerini yitirir; tıpkı kültürel kimliğin parçalanıp yeniden inşa edilmesi gibi...

Marguerite Humeau, 2021 tarihli *Rise* (Görsel 11) adlı yerleştirmesinde İtalya'da bir üzüm bağının yamacına yerleştirilen heykeller aracılığıyla doğurganlık, cinsiyet ve evrimsel biyoloji temalarını işlemektedir. Sanatçı, asmaların hem dişi hem erkek organlar içermesinden yola çıkarak çift cinsiyetli yapının doğadaki temsilini vurgulamaktadır. San Licerio Tepesi'ndeki Nebbiolo asmalarının yanına yerleştirilen *Rise*, büyüme, doğum, yeni bir başlangıçtır. Yerleştirmedeki her modül, asmaların mikroskobik erkek ve dişi çiçeklerini büyük ölçekte yeniden oluşturmaktadır. Eser, eski asma yetiştiricileri tarafından gerçekleştirilen akıllıca bir seçimden kaynaklanan, *Vitis vinifera*'nın *Sativa* alt türlerine özgü ilk hermafrodit çiçeğini üreten karşılaşma olan ilk tozlaşmalarını çağrıştırmaktadır. Humeau'nun çalışması, biyolojik formların sanat aracılığıyla nasıl metaforik anlamlar kazanabileceğini göstermektedir (Humeau, 2025).

Görsel 10.

Grapes, Ai Weiwei

Görsel 11.

Rise, Marguerite Humeau

Çağdaş popüler kültür ürünlerinden biri haline gelen Japon manga ve anime sanatında da üzüm temasına yönelik farklı sembolik okumalara rastlanmaktadır. *Bungo Stray Dogs* adlı manga ve animede, karakterlerin adları ve kişiliklerini oluşturmak için edebiyat tarihinden esinlenilmektedir. Bu karakterlerden biri olan John Steinbeck, adını taşıdığı Amerikalı yazarın sosyal gerçekçi mirasını, çağdaş bir kurgu içinde taşımaktadır. Steinbeck karakteri, yeteneği olan "The Grapes of Wrath" (Gazap Üzümleri) ile doğrudan üzüm metaforu üzerinden inşa edilir. Karakterin yeteneği, doğa üzerinde kontrol kurmasına olanak tanımaktadır: Toprağı kontrol ederek üzüm asmalarını dilediği yerde büyütebilir ve onları saldırı aracı olarak kullanabilmektedir. Bu güç, doğrudan John Steinbeck'in *The Grapes of Wrath* (1939) romanındaki sembolizmle ilişkilidir. Romanda üzüm hem bereket hem de

sınıf çatışmasının, adaletsizliğin ve halkın biriken öfkesinin metaforudur. Bungo Stray Dogs'taki Steinbeck karakteri de benzer biçimde, doğayı (özellikle üzüm asmalarını) sömürülenlerin intikamını alacak bir araç olarak kullanmaktadır.

Sonuç ve Değerlendirme

Üzüm motifi, insanlık tarihinin en erken dönemlerinden itibaren sanat eserlerinde sıkça karşılaşılan, zengin anlam katmanları taşıyan güçlü bir görsel simge olarak varlık göstermiştir. Söz konusu motif hem doğanın bereketine hem de insanın hazla, yaşamla ve ölümle kurduğu ilişkiye dair çok yönlü göndermeler içermiştir. Antik Yunan ve Roma sanatında üzüm, özellikle Dionysos (Roma mitolojisinde Bacchus) figürüyle özdeşleştirilmiştir. Dionysos'un şarap, sarhoşluk, kutlama ve bedensel hazlarla ilişkilendirilen doğası, üzümün simgesel anlamını derinleştirmiştir. Bu dönem sanatında üzüm, yalnızca görsel bir unsur olmanın ötesinde, ritüelistik ve dini bir işlev de üstlenmiştir. Bacchus'un elinde taşınan üzüm salkımları, onun etrafında toplanan figürlerin şarapla kurduğu ilişkiler ve şölen sahnelerinde üzümün merkezî konumu, insan yaşamının döngüsel yapısı, doğanın sunduğu nimetler ve aynı zamanda dünyevi hazların geçiciliği hatırlatılmıştır.

Üzüm, bu bağlamda hem kutlamanın hem de aşırılığın simgesi hâline getirilmiştir. Şarabın insana verdiği sarhoşluk hâli, bir yandan özgürleşme ve coşku olarak temsil edilmiş, diğer yandan da denetimsizliğin ve yıkımın potansiyeli barındırılmıştır. Bu nedenle üzüm, sadece bir meyve olarak değil, aynı zamanda ahlaki, dini ve toplumsal anlamların keşiştiği bir metafor hâline getirilmiştir. Hristiyan ikonografisinde ise üzüm, İsa'nın kanını temsil eden şarapla bağlantılı olarak daha kutsal bir anlam kazanmıştır. Son Akşam Yemeği sahnelerinde üzüm ya da şarap dolu kadehler, kurtuluşun ve kurbanın sembolü olarak yer almıştır. Bu durumda üzüm, ilahi sevgi ve fedakârlığın sembolü hâline getirilmiştir. Sanatçılar tarafından üzüm, hem dünyevi zevklerin hem de ruhani arınmanın aracı olarak kullanılmıştır.

17.yüzyılda Barok dönemin etkisiyle gelişen natürmort resimlerde üzüm, görsel olarak daha detaylı, dokunsal açıdan zengin ve teknik olarak ustaca işlenmiş bir biçimde sunulmuştur. Bu resimlerde üzüm, sadece görsel cazibesıyla değil, aynı zamanda zamanın geçiciliğini vurgulayan Vanitas geleneği içinde önemli bir yere yerleştirilmiştir. Çürümeye yüz tutmuş meyveler, dökülen yapraklar, bozulmaya başlamış nesneler arasında yer alan üzüm, izleyiciye yaşamın geçici doğası hatırlatılmıştır. Bu görsel dil, bir yandan hazza davet etmiş, öte yandan bu hazzın kısa sürede

yok olacağına dair bir uyarı işlevi görmüştür. Bu dönemde sanatçılar tarafından üzümün yüzeyindeki ışık yansımaları, kabuğunun inceliği ve çürüme belirtileri ustalıklı resmedilmiştir. Böylece üzüm, izleyicinin dikkatini hem estetik bir biçime hem de felsefi bir içeriğe yönlendirmiştir. Ancak 19. yüzyılın sonlarında gelişen modernist yaklaşımlarla birlikte, geleneksel anlam kodları çözülmeye başlanmıştır. Üzüm artık yalnızca estetik ya da dini bir sembol olarak değil, aynı zamanda çağdaş dünyaya dair eleştirilerin taşıyıcısı olarak yeniden yorumlanmıştır. 20. yüzyılın ortalarından itibaren modernizmin ardından gelen postmodern sanat anlayışıyla üzüm, çok katmanlı, ironik ve politik anlamlarla yüklü bir simge hâline getirilmiştir.

Günümüz çağdaş sanatında üzüm, doğaya, tüketime, iktidar ilişkilerine ve sömürgecilik tarihine dair eleştirilerin merkezine yerleştirilmiştir. Sanatçılar tarafından üzüm metaforu kullanılarak doğa üzerindeki tahakküm mekanizmaları, kapitalizmin dayattığı üretim-tüketim zincirleri ve insanın doğayla kurduğu çatışmalı ilişki sorgulanmıştır. Üzüm, bu bağlamda yalnızca doğanın bir ürünü değil; insan eliyle biçimlendirilmiş, sömürülmüş ve kontrol altına alınmış bir varlık olarak temsil edilmiştir. Bu da üzümü, eleştirel sanat pratikleri açısından güçlü ve işlevsel bir sembol hâline getirmiştir. Bazı sanatçılar tarafından üzüm motifi, kolonyal geçmişin izlerini sürmek için kullanılmış; bağıcılığın ve şarap üretiminin tarihsel olarak köle emeğiyle ilişkili olması, bu motifin sömürü tarihine dair bir sembol olarak da yorumlanmasına yol açmıştır. Diğer yandan üzüm, iklim krizine, biyolojik çeşitliliğin azalmasına ve tarım politikalarına dair çevresel eleştirilerin bir aracı olarak da öne çıkarılmıştır. Üzüm, bu çerçevede bir tür doğa temsilinden çıkarılarak, insan-doğa ilişkisini yeniden tanımlayan bir araç hâline getirilmiştir.

Sonuç olarak üzüm, sanat tarihinde yalnızca zamana karşı direnen bir motif olmakla kalmamış, aynı zamanda her dönemin estetik, etik ve politik kaygılarını yansıtan güçlü bir ifade aracına dönüştürülmüştür. Üzüm motifi, tarih boyunca geçirdiği dönüşümlerle birlikte hem bireysel hem de toplumsal katmanlarda farklı anlamlar üretmeye devam ettirmiştir. Mitolojik kökenlerinden başlayarak çağdaş sanatın eleştirel söylemlerine uzanan bu simgesel yolculukta, üzüm yalnızca bir meyve değil, aynı zamanda insanlık tarihinin, kültürel belleğin ve ideolojik mücadelelerin taşıyıcısı olarak ortaya konulmuştur.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir-M.E.K.; Tasarım- H.Ö.; Denetleme- M.E.K.; Kaynaklar- H.Ö.; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi - H.Ö.; Analiz ve/veya Yorum- H.Ö., M.E.K.; Literatür Taraması- H.Ö.; Yazıyı Yazan- H.Ö., M.E.K.; Eleştirel İnceleme- M.E.K.

Çıkar Çatışması: Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.
Finansal Destek: Yazarlar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept – M.E.K.; Design- H.Ö.; Supervision- M.E.K.; Resources- H.Ö.; Data Collection and/or Processing- H.Ö.; Analysis and/or Interpretation- H.Ö., M.E.K.; Literature Search- H.Ö.; Writing Manuscript- H.Ö, M.E.K.; Critical Review- M.E.K.

Conflict of Interest: The authors have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- Akşit, İ. (1981). *Antik Dünya ve Harikaları*. Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Akurgal, E. (1997). *Anadolu Kültür Tarihi*. TÜBİTAK Yayınları.
- Algün, V. (2016). *Gastronomik Bir Öge Olarak Üzümün Görsel Sanatlardaki Biçimleri: Sosyo-kültürel ve Tarihsel Bir İnceleme* (Tez No: 441047). [Yüksek Lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Atasoy, N., & Tükel, U. (Mayıs 3, 2025). *İtalya'da Rönesans Sanatı*. <https://cdn.istanbul.edu.tr/statics/ogrenciistanbultip.istanbul.edu.tr/wpcontent/uploads/2014/05/italyadaronesans.pdf>
- Aydoğan, B. (2018). *Antik yazarlarda bir Asur kraliçesi: Semiramis*. *Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 20(1), 1–18.
- Erhan, F., Girginer, S., & Tekin, O. (2008). Mersin Arkeoloji Müzesi'nden Bir Grup Antik Dönem Etüdlük Sikkelerinin Temizlik ve Koruma Çalışmaları ile Tarihlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 133-162.
- Çalkan Sağlam, Ö., & Sağlam Ö. (2018). *İnsanlık tarihinde üzümün önemi*. *Journal of Academic Research*, 3(1), 45–58.
- Demirtaş, M. (2019). *Hititlerde tarım ve bağcılık faaliyetleri*. *Tarih ve Uygarlık Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 112–124.
- Eco, U. (2025). *Semiotik; Bir İmbilim Kuramı* (H. Ö. Tarhan, Çev.). Alfa Basım Yayım Dağıtım. (Orijinal eser yayın yılı: 1976).
- Erhat, A. (2013). *Mitoloji Sözlüğü*. Remzi Kitabevi.
- Food and Agriculture Organization Corporate Statistical Database [FAOSTAT]. (2023). *Crops and livestock products: Grapes, world production quantity*. Food and Agriculture Organization of the United Nations. <https://www.fao.org/faostat/>
- Freeman, C. (2003). *Mısır, Yunan ve Roma Antik Akdeniz Uygarlıkları*, Çeviren Suat Kemal Angı. Dost Yayınları.
- Global Egyptian Museum. (Mayıs 15, 2025) <https://www.globalegyptianmuseum.org>
- Konyar, E. (2001). *Babil'in Asma Bahçeleri*. *Toplumsal Tarih*, (96), 46–54.
- Kutsal Kitap. (Erişim Tarihi: 9 Eylül Salı). Luka 22:19–20. <https://kutsalkitap.info.tr/?q=luk.22:19-20&ref=true>
- Lieberman, R. (2001). *Regarding Michelangelo's "Bacchus"*. *Artibus et historiae*, 65-74.
- Lucas, A., & Plesters, J. (1978). Titian's 'Bacchus and Ariadne'. *National Gallery Technical Bulletin*, 2, 25-47.
- Maner, Ç., & Kuruçayırılı, E. (2018). İvriz Ambarderesi Kızlar Oğlanlar Sarayı (Manastırı) Mağarası'nda Araştırmalar. *BELLETER*, 82(295), 785-802. <https://doi.org/10.37879/belleter.2018.785>
- Mohamed Abdelhakim, W. (2016). *The Theme of Extracting the Last Drops of Juice in the Manufacture of Wine in the Old and Middle Kingdom Private Tombs*, 1. 404-441.
- Panofsky, E. (2018). *İkonoloji araştırmaları: Rönesans sanatında insancıl temalar* (O. Düz, Çev.). Pinhan Yayıncılık. (Orijinal eser yayın yılı: 1939)
- Rigveda. (2008). *Rigveda: Ezgiler Kitabı* (K. Kaya, Çev.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. Hasan Âli Yücel Klasikleri.
- Şener, B., & İlhan, G. (2024). *Hititlerde tarım kültürü ve üzümün yeri*. *Anadolu Kültür Araştırmaları Dergisi*, 15(2), 45–58.
- Şenocak, N. (2008). *Anadolu'da üzüm kültürü ve halk inançları*. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 46, 21–34.
- This, P., Lacombe, T., & Thomas, M. R. (2006). *Historical origins and genetic diversity of wine grapes*. *Trends in Genetics*, 22(9), 511–519.
- Yamaç, İ. (2008). *Antakya Mozaikleri Işığında Dionysos ve Şarap*. Antik Çağda Anadolu'da Zeytinyağı ve Şarap Üretimi Sempozyum Bildirileri, 337-345.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Web Gallery of Art. *Bacchus, Venus and Ariadne* (Mayıs 14, 2025). https://www.wga.hu/html_m/t/tintoret/4a/1antico1.html